VI. Concluzii

1. Existența limbajului vocal-articulat este rezultatul natural și secundar al unui comportament biosocial, parțial inconștient, parțial semiconștient, cu posibilitatea de a deveni – pe alocuri și uneori – conștient. Exercițiul, în cadru social, al acestui comportament generează un instrument de comunicare lingvistică, dotat cu capacități adaptativ-evolutive, în vederea existenței și funcționării sale, limbajul având nevoie deopotrivă de stabilitate și de variabilitate. Pe de o parte, spre a funcționa, el are nevoie de a fi relativ uniform și omogen, previzibil și comun, indivizii comunității trebuie să se acomodeze reciproc. Pe de altă parte, ca realitate care vehiculează și exprimă stări fizice, psihice, mentale, volitive, sociale etc., el trebuie să aibă atributele 'dinamism' și 'suplețe', 'adaptativitate' și 'capacitate de adecvare la realitățile vehiculate'.

2. Evoluția procesual-istorică a limbajului și a limbii este generată și determinată de existența, dezvoltarea și funcționarea factorilor de ordin biologic, lingvistic și social. Aceștia determină și totodată se supun proceselor interacționale și evolutive. Relațiile structural-funcționale dintre elementele și componentele proprii celor trei factori, dintre rezultatelor exersării lor și cele generate de interacțiunea lor au ca efect dezvoltarea unei structuri funcționale complexe, organice, sistemice și interdependente. Nevoile funcționării ei în modalități eficiente fac să apară continuu felurite schimbări lingvistice, cu deosebire la nivel fonetic. Deși preexistente individului, elementele sistemului fonetic nu sînt date și imuabile, ci supuse jocului sistemic dintre stabilitate și variabilitate.

3. Ca produs preponderent biologic și abia apoi reglat social, structura audio-articulatorie se supune, în grade consecvente, unor determinări biosociale – din care rezultă, de fapt. De aceea, fizica fluxurilor sonore și a coarticulațiilor din sînul unei comunități este determinată de factori de ordin general-uman, dar așa cum s-au particularizat acele coarticulații și fluxuri sonore în cadrul comunității date, ca urmare a interacțiunilor dintre felurile în care s-au singularizat acestea la nivelul indivizilor componenți. În consecință, în sînul unei comunități, producția de fluxuri sonore prezintă grade ridicate de compatibilitate, de uniformitate, de coerență, adesea chiar de identitate. Totodată, evolu-

BDD-B842-07 © 2019 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:18:10 UTC)

țiile adaptative care se produc la nivel fonetic urmează unor procese care, de asemenea, caracterizează respectiva comunitate lingvistică şi socială.

La nivelul planului fonetic aproape că se poate spune că limba se vorbeşte prin indivizi, producția şi evoluția petrecîndu-se natural şi de la sine, independent de conştiința vorbitorilor, fiind un proces ineluctabil, ireversibil, acționînd cu o legitate oarbă.

4. Comunitatea lingvistică este esențialmente socială şi se dezvoltă într-un anumit mediu geografic şi social, interacțional, favorabil stabilității structurii audio-articulatorii şi deprinderilor articulatorii, dar pregătit pentru schimbările adaptative, dintre care unele decurg din nevoile structural-funcționale ale limbii, iar altele, din funcțiile cognitive, expresive şi sociale ale limbii, toate activate de exercițiul lingvistic.

Ca orice produs al unui exercițiu, limba şi vorbirea sînt nu doar instrumente şi activități, ci constituie deopotrivă obiecte supuse cunoaşterii şi evoluției. Caracterul de instrument social aparținînd unei comunități, apoi cel de activitate deprinsă şi exercitată pe calea anumitor reflexe, şi cel de obiect a cărui funcționare şi devenire pot fi înțelese nu implică nicidecum absența factorului conştient.

De aceea, modificările lingvistice nu apar doar în consecința unor activități reflexe ale unor configurații anatomo-fiziologice, ele fiind expresia plenară a manifestării depline a întregului complex biosocial (avînd trăsăturile unor comportamente anatomo-fiziologice, psihologice, conştiente, volitive, sociale). Plasat în limitele acestei configurații şi observîndu-şi activitatea şi efectele ei, individul poate deveni un factor activ, care acționează la nivelul înțelegerii sale, în funcție de observațiile pe care le-a făcut, de calculele şi de țelurile sale.

La acest nivel, individul nu mai este cel prin care limba se vorbeşte pe sine, ci începe să devină cel care vorbeşte limba.

5. Factorii activați de planul biologic (fizic, psihic, mental) concură în direcția adecvării limbii la realitatea biologică, forțînd instrumentul să urmeze modificările genitorului său. Factorii derivați din existența şi funcționarea limbii însăşi acționează în direcția păstrării identității de stare a limbii, încercînd să o rețină într-o stare de conservare, de „fidelitate" față de sine. La rîndul lor, factorii activați de planul social temperează acțiunile extreme ale celor două forțe, mediind între ele şi tinzînd să le pondereze efectele, astfel încît nu doar planul biologic sau doar cel lingvistic să fie conforme cu sine, ci întreaga entitate şi produsele ei să se afle în coerență cu planul social.

BDD-B842-07 © 2019 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:18:10 UTC)

Cele trei seturi de factori sînt inegale, întocmai precum sursele lor. Comportamentul (limba), producătorul (organismul biologic) şi cadrul (organismul social) sînt dominați de tendințe centripete şi conservative, tind către păstrarea identității cu sine şi către autoreproducere fidelă, apoi către imuabilitate. Totodată, fiecare dintre ele cunoaşte solicitări interacționale, care le fac să adopte un anumit grad de suplețe, spre a putea funcționa în cadrul interacțional şi a-şi perpetua existența. Ceea ce diferă în fiecare caz este măsura în care resimt respectivele tendințe şi solicitări: comportamentul este dominat de tendințele interne şi se supune doar la rigoare solicitărilor externe, producătorul este forțat prin natura sa la deschidere colaborativă, în vreme ce cadrul reprezintă prin sine un tip de paradigmă în care partea este aproape complet subsumată întregului, colaborarea devenind sinergie.

6. Rezultă că, în procesul de utilizare a limbii, vorbitorul are posibilitatea de a se orienta către aceasta, acționînd asupra instrumentului, în diferite feluri, nu doar la nivelele atribuirii de valori stilistice, alocării de sensuri şi nuanțe, învestirii cu anumite valori gramaticale sau utilizării topicii şi recțiunii, dar şi la nivelul fundamental, fonetico-fonologic, modelînd – în anumite chipuri şi măsuri, în consecința anumitor calcule – sunetele limbajului vocal-articulat.

Rezultatele unei astfel de activități nu mai sînt diacronice, precum în cazul acțiunii factorilor naturali şi inconştienți, ci sincronice. Fie că vorbitorul nu ține seama de evenimentele diacronice (cel obişnuit nu prea are cunoştință de ele), fie că are pretenția de a o face (cîteodată, cel instruit), în această ipostază el acționează sub impulsul şi în virtutea unor observații şi calcule direcționate analogic şi de anumite mize.

De altfel, cu cît vorbitorul este mai departe de etimon – adică cu cît evoluția a modificat fonetismele şi formele mai mult –, cu atît creşte posibilitatea (mentală, nu reală) ca un fonetism să decurgă din mai multe primitive şi să apară pe calea mai multor evoluții. La fel cresc şansele ca vorbitorul să opereze analogii greşite – în urma cărora va echivala sunete şi va face clasificări formale, algebric consecvente şi geometric proporționale cu erorile de la baza procesului său. Chiar vorbitorul căruia i se adresa *Appendix Probi*, ca un sfătuitor competent, era lipsit de mijloace orientative, simplul reper dat de un caz concret fiind insuficient.

Prin urmare, privind la stările de limbă contemporane lui şi orientat de tendințele lingvistice contemporane lui, acest vorbitor va putea deveni un factor activ în modelarea limbii, însă nu neapărat în direcțiile în care se dezvoltă şi evoluează aceasta în mod firesc.

BDD-B842-07 © 2019 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:18:10 UTC)

7. Fenomenul hipercorectitudinii – precum cel al etimologiei populare, cu care deține anumite relații și elemente de comunitate – este o formă de manifestare a conștiinței lingvistice prin care limba este tulburată la nivelul fonetismelor și formelor ei concrete, dar deopotrivă prin care mecanismele de funcționare a limbii sînt exersate, puse la încercare, dinamizate.

Fenomenul în discuție constituie: a) o cale și un proces deosebit de importante prin care limba, norma și vorbirea se exersează la nivelul producerii și receptării vorbirii; b) o modalitate esențială prin care limba, norma și vorbirea se manifestă ca entități sau ipostaze supuse evoluției și c) un indice care dă seama de concretețea caracterului biosocial și cultural al limbii, normei și vorbirii.

Ca rezultat evident al caracterului autoreglat al limbajului vocal-articulat, hipercorectitudinea reliefează relația coevolutivă dintre acțiunea de producere a fluxurilor sonore și cea de receptare a lor, prin care, urmînd producerii, receptarea verifică starea de conformitate a fluxului sonor cu anumite cerințe de normă, după care poate solicita restructurarea fluxului sonor în concordanță cu orientările asumate deopotrivă de către individ și comunitate.

BDD-B842-07 © 2019 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 01:18:10 UTC)